

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ιστορία της Μεσογείου: Μέσοι και Νεότεροι Χρόνοι

Ενότητα 12: Περιφερειακές Διενέξεις: Το Κυπριακό

Ιωάννης Σακκάς

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας	4
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	4
3. Λέξεις κλειδιά.....	4
4. Εισαγωγή	5
5. Η κρίση του 1963.....	6
6. Η εισβολή, Ιούλιος 1974	6
7. Κείμενα	6

1. Σκοποί ενότητας

Στην ενότητα αυτή αναλύεται η εξέλιξη του κυπριακού ζητήματος από το 1954 έως σήμερα. Εξετάζονται η πολιτική της Ελλάδας, της Τουρκίας και των υπερδυνάμεων καθώς και οι περιπλοκές και οι προτεινόμενες λύσεις του ζητήματος.

2. Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή
- Η κρίση του 1963
- Η εισβολή, Ιούλιος 1974

3. Λέξεις κλειδιά

ένωση, διχοτόμηση, ομοσπονδία, πολιτική των υπερδυνάμεων, τουρκική εισβολή.

4. Εισαγωγή

Η Κύπρος κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς το 1571 και παρέμεινε υπό την κυριαρχία τους ως το 1878, οπότε παραχωρήθηκε στη Βρετανία. Το 1914 η Βρετανία την προσάρτησε και το 1925 την ανακήρυξε επίσημα αποικία του αυτοκρατορικού στέμματος (crown colony). Το 1931 η εξέγερση του κυπριακού λαού κατά της αποικιοκρατίας καταπνίγηκε και στη συνέχεια βίαια κατασταλτικά μέτρα εφαρμόστηκαν ως την έκρηξη του παγκόσμιου πολέμου.

Ο μεταπολεμικός κόσμος διαμορφώθηκε στο κλίμα των ελπίδων που ενέπνευσαν οι νέες αρχές του ΟΗΕ και η διάλυση των αποικιακών αυτοκρατοριών. Η Βρετανία το 1947 αποχώρησε από την Ινδία και στην Κύπρο (και στην Ελλάδα) άρχισε σταδιακά να αναπτύσσεται ένα κίνημα με αίτημα την αυτοδιάθεση της νήσου. Οι Άγγλοι όμως δεν ήταν διατεθειμένοι να αποχωρήσουν, καθώς θεωρούσαν την Κύπρο στρατηγικής σημασίας για τα συμφέροντά τους στη Μέση Ανατολή. Η αντιπαράθεση κορυφώθηκε το 1954 με τη δήλωση του Βρετανού υπουργού των Αποικιών ότι «ορισμένα εδάφη της Κοινοπολιτείας δε θα μπορούσαν ποτέ να αποκτήσουν πλήρη ανεξαρτησία λόγω της στρατηγικής τους σημασίας». Η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε το Σεπτ. του 1954 σε προσφυγή στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, ζητώντας την αυτοδιάθεση της Κύπρου. Έτσι το Κυπριακό μεταβλήθηκε σε διεθνές ζήτημα. Η αποτυχία της ελληνικής προσφυγής και η άκαμπτη στάση των Άγγλων προσανατόλισε τους Κύπριους στη λογική του ένοπλου αγώνα.

Φορέας της αντίστασης κατά των Άγγλων, που ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1954, ήταν η ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) υπό την ηγεσία του Γεωργίου Γρίβα (Διγενή). Οι Άγγλοι αντέδρασαν με μέτρα στρατιωτικής καταστολής, εκκαθαριστικές επιχειρήσεις κατά ομάδων της ΕΟΚΑ, μεγάλης κλίμακας συλλήψεις και φυλακίσεις. Το Σεπτέμβριο του 1955 πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο τριμελής διάσκεψη (Αγγλίας, Ελλάδας, Κύπρου – η Τουρκία για πρώτη φορά εμφανίστηκε ως ενδιαφερόμενο μέρος στο κυπριακό), η οποία απέτυχε, όταν ξέσπασαν έκτροπα στην Κωνσταντινούπολη κατά του εκεί ελληνισμού. Το Μάρτιο του 1956 οι Βρετανοί εξόρισαν τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο στις Σεϋχέλλες στον Ινδικό ωκεανό, όπου παρέμεινε για ένα χρόνο. Σε απάντηση στο αίτημα για Ένωση οι Τούρκοι πρόβαλαν το αίτημα για διχοτόμηση της νήσου μεταξύ των δύο χωρών, λύση που υιοθετήθηκε και από τη Βρετανία με το σχέδιο Μακμίλαν το 1958. Αλληπάλληλες προσφυγές της ελληνικής κυβέρνησης στον ΟΗΕ, με αίτημα την αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης στον κυπριακό λαό, κατά τα έτη 1956, 1957 και 1958 κατέληξαν σε γενικόλογες αποφάσεις, χωρίς πρακτικά αποτελέσματα. Τελικά επήλθε συμβιβασμός με την υπογραφή των συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου το Φεβρ. του 1959 και το **1960 η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη δημοκρατία με πρώτο πρόεδρο τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο.**

Και οι δύο πλευρές ήταν ευχαριστημένες με την ανεξαρτησία. Η ελλοκυπριακή πλευρά είχε αποφύγει τη διχοτόμηση και στο εξής το νησί θα είχε ελεύθερο πολιτικό βίο. Η Τουρκία εμπόδισε την Ένωση και αποδέχτηκε το νέο καθεστώς, γιατί αντιμετώπιζε το φάσμα της περιφερειακής απομόνωσης και η τοπική ισορροπία δυνάμεων είχε αλλάξει σε όφελος της Ελλάδας. Η Τουρκία ήταν στο μέσο εχθρικών κρατών (Σοβιετική Ένωση, Βουλγαρία, Συρία και Ιράν) και σε άσχημη οικονομική κατάσταση. Βέβαια δε συμφώνησε για Ανεξαρτησία χωρίς να εξασφαλίσει σημαντικές

ελληνικές παραχωρήσεις (δικαίωμα βέτο του Τούρκου αντιπροέδρου, χωριστές πλειοψηφίες στη Βουλή, χωριστά δημαρχεία στις πέντε κυριότερες πόλεις, αναλογία 70 προς 30 στην κατανομή των θέσεων στις δημόσιες υπηρεσίες).

5. Η κρίση του 1963

Το Νοέμβριο του 1963 ο Μακάριος ζήτησε την αναθεώρηση 13 σημείων του Συντάγματος, για να αμβλυνθεί το χωριστικό πνεύμα και να τεθούν οι βάσεις της ομαλότερης λειτουργίας του πολιτεύματος. Η Τουρκία τα απέρριψε και το Δεκέμβριο ξέσπασαν συγκρούσεις ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Το 1964 αποφεύχθηκε την τελευταία στιγμή ένας ελληνοτουρκικός πόλεμος χάρη στην προσωπική επέμβαση του Αμερικανού προέδρου Τζόνσον. Οι Αμερικανοί στη συνέχεια πρότειναν 2 σχέδια (Άτσεσον) για την επίλυση του ζητήματος, τα οποία απορρίφθηκαν.

Την περίοδο 1967-73 η χούντα των Αθηνών ενεπλάκη στο κυπριακό με τρόπο άφρονα, προκλητικό και επικίνδυνο για τα εθνικά συμφέροντα. Βασικός αντίπαλος κατέστη ο Μακάριος, επειδή δεν προωθούσε την ενωτική - ατλαντική λύση που επιθυμούσαν, αλλά αντίθετα επιδίωκε η Κύπρος να είναι ενιαία, δημοκρατική και αδέσμευτη. Στις αρχές του 1974 η χούντα του Ιωαννίδη ήρθε σε ρήξη με το Μακάριο, όταν αυτός ζήτησε την απομάκρυνση όλων σχεδόν των Ελλήνων αξιωματικών στην κυπριακή εθνοφρουρά, επειδή τον υπονόμει. Στις 15 Ιουλίου πραγματοποιήθηκε πραξικόπημα οργανωμένο από την Αθήνα για την ανατροπή και εξόντωση του Κύπριου προέδρου. Τελικά αυτός διασώθηκε και κατέφυγε στο Λονδίνο. Η Τουρκία, με πρόφαση ότι το πραξικόπημα αποσκοπούσε στην Ένωση, επενέβη στρατιωτικά λίγες μέρες αργότερα. Στις 14 και 15 Αυγούστου η Τουρκία πραγματοποίησε νέα επιχείρηση, επιφέροντας το βίαιο διαμελισμό της Κύπρου και επεκτείνοντας τη στρατιωτική κατοχή της περίπου στο 1/3 του κυπριακού εδάφους.

6. Η εισβολή, Ιούλιος 1974

Το 1974 το δικτατορικό καθεστώς της Αθήνα προέβη σε πραξικόπημα κατά του Κύπριου προέδρου Μακαρίου και έδωσε την αφορμή στην Τουρκία να επέμβει και να καταλάβει το βόρειο τμήμα της νήσου. Η Κύπρος διχοτομήθηκε, αν και το 'Ομόσπονδο Τουρκοκυπριακό Κράτος» αναγνωρίστηκε μόνο από την τουρκική κυβέρνηση και αποτέλεσε στην ουσία επαρχία της Τουρκίας. Την ίδια στιγμή η τουρκική εισβολή προκάλεσε την πτώση της δικτατορίας και την αποκατάσταση της δημοκρατίας.

7. Κείμενα

Ηρακλείδης, Αλ., *Κυπριακό Πρόβλημα, 1947-2004. Από την Ένωση στη Διχοτόμηση*, Ι. Σιδέρης, 2006.

Σακκάς, Γ., *Η Ελλάδα, το Κυπριακό και ο Αραβικός Κόσμος, 1947-74*, Πατάκης, 2013.

Χατζηβασιλείου, Ευαν. (επιμ.), *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945-74*, Πατάκης, 2013.